

Péntek Imre

„Kötődések” a veszprémi érseki palotában

Veszeli Lajos kamarakiállításáról

A veszprémi várnegyed mindig is kiemelt szakrális és kulturális helyszínnek számított. Az utóbbi időkben az érseki palota szomszédságában újabb látványosságok (látványtárak) csábítják a képzőművészet iránt érdeklődőket. Tán a rendszerváltozás utáni, legkorábbi intézménynek a Művészetek Házában működő Csikász Galéria tekinthető, majd ezt követte a Dubniczay Palotában helyet kapó László Károly Gyűjtemény, a Modern Képtárban pedig a Vass László gyűjtemény. Az utóbbi időben a piarista templom előterében is rendeznek kiállításokat (legutóbb Triznya Mátyás emlékkiállítását láthattuk, s a megnyitót Szabó Ferenc SJ tartotta, aki kedves, elszármazott, lapunkban gyakran szereplő szerzőnk). Május végén azonban „kinyílt” az érseki palota is, és a Balatonalmádiban élő festőművész, Veszeli Lajos festményei, grafikái, valamint síkplasztikái kaptak helyet a palota fogadóterében. Az ódon falak, az egyházmegyei történetét idéző képek, kegytárgyak körében helyet kapott a kortárs képzőművészet, ami Márfi Gyula érsek úr nyitottságát és művészetszeretét is bizonyítja. Köszöntőjében kiemelte: a ráhangolódás készsége, a szakralitás élménye és a környezet iránt érzett alázat jellemzi Veszeli Lajos kollekcióját, amely teljességgel ide illő, harmonikus egységet alkot a palota belső terének miliójével. S mindegyik alkotását áthatja ennek a tájnak, a Balatonnak és Veszprémnek a szeretete, ami egyfajta hazaszeretetet is – mondta a továbbiakban.

De talán mélyedjünk el egy kissé abban az anyagban, amelyet Veszeli Lajos ide szánt, s ami nem kis vállalkozó kedvről, sőt, merészségről árulkodik. A festőművész eddig pályájának logikája az, ami ehhez a kivételes találkozáshoz vezetett. Veszeli magáénak élte ezt a tájat és történelmét. A több évtizedes újságírói pálya, az elmélyedt ismeretszerzés, és ami a leglényegesebb: az élmények özöne, a

Balaton fény-és árnyjátéka, a víz tükröződésének vibrálása csapódott le festészetében. Talán harmóniakeresésnek nevezhetjük, ami törekvéseiben vezette. Görögországban, a görög tengerparton szerzett benyomásait megörökítő, mitológiai utalásokkal átitatódott festményeivel komoly szakmai sikereket ért el, itthon és a Hellaszban is. A kiteljesedéshez vezető útnak tekinthetjük ezt a „görög korszakot”. Hiszen eszközei tisztultak, tökéletesedtek, főként részlet gazdag, hihetetlen

Veszeli Lajos:
Regélő múlt I.
2012
papír, akvarell

finomságokat kifejező akvarelljeivel bővíti el a közönséget. Nőtt kompozícióinak kifejező ereje, drámaisága is.

Azért is érdemes erről beszélni, mert ide három témakört, műfajhozott el: akvarelleket, olajképeket, síkplasztikákat, könyv-és iratobjekteteket.

Mint tudjuk, az akvarellkészítés kényes művelet. A mesterség művelésének egyik legnagyobb próbája. Itt a tervezés és a spontán hatások ötvöződése adhat eredményt. Hiszen a festékszemcsék és a papírfelület egymásra hatását csak részben lehet irányítani. A tónusok, a kolorit ezekből hatásokból alakul ki. A bravúros technikai megoldásokból – spirituális, panteisztikus élmény válik... Nos, ez lehet a Veszeli-akvarellek titka. A táj „lelke” jelenik meg lapjain, meglehetősen szokatlanul nagy méreteken. A balatoni képeken a víz méltósága, az égbolt tágassága és egy-egy tárgy, csónak, kikötő, növény emblematisztikus tömörsége kap meg. Festői vallomások ezek az egymásra találás pillanatairól. A táj atmoszférája és emberi hangulatok összeolvadásának misztikus állapotáról. Veszeli persze ismeri az előzményeket, a mestereket, akiket ugyanúgy megbűvölt a tó, mint őt. Gondolhatunk elsősorban Egryre, Udvardi Erzsébetre, Vágfalvi Ottóra vagy Somogyi Győzőre, akik szintén megalkották a maguk Balaton-képét. Veszeli kevésbé stilizál: hű marad a látványhoz, annak harmóniát sugalló pontjaihoz, ezt tekint centrumnak, lényegnek, kiemelendő motívumnak, s e köré épül a mívesen megdolgozott felület struktúrája. A Regélő múlt I. II. művei a veszprémi várnegyed látványa előtt hódol. A közismert veduták egészen újszerűen jelennek meg ezeken a nagyméretű és részlet gazdag képeken. Egészen elbájoló az, hogy a nehézkes, súlyos kőtömbök, történelmi falak, épületek szinte lebegni látszanak csipkefinomságú, minuciózus pontossággal megfestett akvarelljein. A megszokott, a fotókról jól ismert sziluett vibráló, izgalmas jelenséggé alakul, ecsetje nyomán újra értelmeződik, új hangsúlyokat nyer. A néző szinte újra felfedezi magának az itt megőrződött épített örökséget. A tovább élő múltat.

Amásik témakör: a Balatonhoz kötődő személyiségek arcképcsarnoka, ikonosztáza. I. Andrástól, Ranolder püspöktől Kisfaludy Sándoron, Jókain át a néprajzos Jankó Jenőig. A kissé groteszk portrészorozat

Veszeli Lajos:
*Dacolva az
idővel*
2012
papír, akvarell

emlékezet Somogyi Győző hasonló munkáira, de annál komolyabb, mondhatni: akadémikusabb. S egyáltalán érdemes eltűnődni magán a műfajon is: történelmi arcképfestészet. Lyka Károly foglalkozik e kérdéskörrel a *Festészeti életünk a millenniumtól az első világháborúig* című tanulmánykötetében. A fejezet sokat mondó címe: *A történelmi festészet feltűnése és alkonya*. A törekvést sikertelennek tartja, a következőket fogalmazva meg: „Szinte azt lehetett hinni, hogy az a nagy történelmi buzgás... olyan léggömböt teremthetett, amelyben valamilyen

Veszeli Lajos:

Kiút

2011

papír, akvarell

pályázatot hirdetett olyan történelmi képekre, amelyek sokszorosítva az iskolák tantermeiben művészi dísz és történelmi szemléltetés szerepét volnának hivatva vállalni... Java mestereink rá se hederítettek, történelmi kép festése távol esett művészi vágyaiktól.” A rendszerváltás utáni időszak azonban rácsáfolt a kiváló művészettörténész fejtegetéseire. Az eltagadott és elhazudott történelem iránti igény elemi erővel tört felszínre: lázas szoborállítási törekvéseknek lehetünk tanúi, mi több, festőink – pályázatok nélkül is – ráéreztek erre a hiányra és igényre. Gondoljunk csak Somogyi Győző oly nagy vitát kiváltó magyar hadvezérek sorozatára. Tán kevésbé ismert a fehérvári M. Tóth István, aki nagy kedvvel festette katolikus egyház ismert szentjeit, az árpádházi szent királyokat. „Freskótöredék”-imitációi ma is egyik lehetséges formája a múltidézésnek. Veszeli Lajos portréi karakterek, jelképek, vizuális emblémái a Balaton-

történelmi vonatkozású művészet... megkísérelheti az egészségesebb létre kelést, ha erre alkalom adódik. Nos, az alkalom meg is jött: a kormány 1911-ben

Enteriőr
- háttérben a
"Balaton
Géniuszei"
sorozat

kultusznak. S a helyi identitás fontos részei, elemei lehetnek ezek festészet nyelvén megidézett, nemzetépítő személyiségek.

Síkplasztikái és könyvobjektjei pedig jelzik: Veszeli Lajos nem egy ódivatú figura, őt is megérintették a modern törekvések, technikai elgondolások. A tihanyi alapító-levél különleges anyagra felvitt, felnagyított latin –magyar szövegű írásképe egy modern ereklye. Vetési püspök emlékére készült Imakönyv-objektje pedig – a megtört, megtépett lapokból álló könyvkorpusz – a nehéz sors egyrételmű szimbóluma.

A festőművész a *Kötődések* címet adta kiállításnak, s valóban, vallomások munkái – képben, plasztikában – arról, hogy a magáévá élt táj és történelem hogyan mozgatta meg képzeletét, s hogyan vált a belső, személyes élmény „külsővé”, hiteles, autentikus műalkotásokká.

Veszeli Lajos:

Veszprém

fragmentuma

2012

síkplasztika, vegyes technika

(A kiállítás augusztus 17-ig tekinthető meg.)

